

ZALAI KÖZLÖNY.

Előfizetési ár:
 Egész évre . . . . . 5 frt — kr.
 Fél évre . . . . . 3 frt 50 kr.
 Negyedévre . . . . . 1 frt 25 kr.
 Egyes szám 10 kr.

HIRDETÉSEK
 5 házasb. petit sorban 7. másodszor
 6. a minden további sorért 5 kr.

NYILTTERBEN
 petit sorokként 10 kr-ért vétetnek fel. Kinostári ítétek minden egyes hirdetésért 30 kr. fizetendő.

A lap szellemi és anyagi részét illető minden közlemény IJ. Wajdits József szerkesztő-küldő nevére címezzék Nagy-Kanizsára bérmentve intézendők.

Bérmentelen levelek nem fogadtassanak el.

Kéziratok vissza nem küldetnek.

A nagykanizsai „Ipar-Testület”, a nagykanizsai Takarékpénztár részvény-társaság, a „Kotóri takarékpénztár részvény-társaság”, a „nagykanizsai- és galambkőbányák társulása”, a „nagykanizsai kőbányászati egyesület”, a „nagykanizsai tanítói járáskör”, a „nagykanizsai keresztény jótékony nőegylet”, a „nagykanizsai izr. jótékony nőegylet”, a „szegények táptintézte”, a „katonai hadastyán egyesület”, a „soproni kereskedelmi iparkamara” nagykanizsai külföldi-telephelyének hivatalos lapja

HETENKINT EGYSZER, SZOMBATON MEGJELENŐ VEGETÁRIUM HETILAP.

Borura derű.

Nagy-Kanizsa, 1896. május 23-án.

Hódoló tisztelettel fogadtuk, lelkesült örömmel üdvözlöttük, szíves szeretettel láttuk itt körünkben vármegyénk főispánját, dr. Jankovich László gróf ur ö méltóságát.

Tiszteletünket fokozta, örömlünk emelte, szeretetünket lángra gyújtotta, hogy azon rövid idő alatt, meddig városunkban tiszteletünk szerencsénk volt ö méltóságát, minden szavából, tettéből azt olvastuk ki, hogy ezt a várost szeretetében fogadta ö is, hogy örömmel van közöttünk és tenni is fog értünk, ha ideje elkövetkezik.

Vége is Nagy-Kanizsa ugy az ipar, a kereskedés szempontjából, mint kulturális tekintetben is nemcsak egy nagy vidék középpontja, hanem Zalavármegye legfontosabb városainak egyike. Megérdemli tehát az intéző körök figyelmét a legnagyobb mértékben.

Meggyőzte erről főispánunkat mostani látogatása is, s ha — a miut igérete — többször szerencséselt benünket, még világosabbá kell, hogy legyen ez előtte.

Mi teljes bizalommal fordulunk feléje. Ö, a munkának embere, jól megtudja becsülni a munkának értékét. Kifejezte ezt több ízben, a különböző küldöttségek szónokainak válaszolva, és kifejezte ezt legprezansabban a banketten mondott föl-köszöntőjében. Az ipar, a kereskedelem, a munka, — ezeket hangsúlyozta és ezek virágzására emelte poharát.

Hisszük, hogy az ipar, a kereskedelem, a tisztas munka érdekében tenni fog a városért, mely jólétét, emelkedését, fejlődését ennek a háromnak köszi.

Ekkor azután valóban borura derű következte, mint polgármesterünk

fogadó beszédjében kiemelte. És mi hisszük is, hogy főispán ur ö méltósága ezt a derűt fölhozza városunk egére.

Városunk milleniumi ünnepe

Lélekemelően, városunkhoz, mely egy nagy vidék kulturális középpontja, méltóan, s minden részében a legiskertültebben folyt le f. hó 17 én vasárnap, Nagy-Kanizsa város milleniumi ünnepe. Öröm és lelkesedés áradt szét é napon mindenkin, s igyekezett is kifejezést adni ez érzelmeinek. A házakat fellobogózták és virágokkal, zöld galyakkal díszítették, s mindenki azon volt, hogy részvételével ne csak emelje az ünnepek fényét, hanem hazafias érzésben megerősödjön még forróbb szeretetére gyulladjon ennek az ezredéves drága hazának.

Az ünnepek fénypontja a városi díszközgyűlés volt, mely mara-dandó alkotásokkal tette nevezetessé é napot. Megoldásra jutottak olyan kérdések, melyek évek hossza vajudásai közt Isten tudja mikor való-sulhattak volna meg, ha ezen ün-nepi nap lelkesedése meg nem oldja őket. Lesz végre a városhoz méltó, a kor követeléseinek megfelelő fő-gimnáziumunk; lesz végre minden igényt kielégítő polgári iskolánk; lesz végre a tudomány és művészet ér-dekeit előmozdító városi muzeumunk; rendeztetik végre a szegé-nyek és árvaák ügye. — Mindezt megadta nekünk a milleniumi ün-nep napja. Legyen érte hála é vá-rosi közgyűlésnek, de főként é első sorban városunk fejének, a buzgó é alkotni tudó polgármesternek.

Az ünnepek lefolyásáról ezek-ben számolhatunk be:

I. A Te Deum.

Reggel 5 órakor a tüzeltől zene-
 kar járta be az utcákat, ünnepi ze-
 nével hirdette é nagy nap örömet.
 Készülődött is mindenki. A városi
 képviselőt tagjai a városházán gyu-
 lekeztek össze, hogy é plébánia
 templomban menjenek hálaadó Isteni-
 tiszteletre. Csaknem minden város-
 atya megjelent, közöttük é polgár-
 mester, Pihál Ferenc közjegyző,
 Hertelendy Béla ügyvéd é Mikos G.
 törvényszéki alelnök, diszmagyarban.
 A városházáról vonultak 9 órára é
 templomba, hol é törvényszék tag-
 jai, élükön Tóth L. elnökkel, é
 honvédtisztikar, é főgimnázium é
 polgári iskola tanári kara, az izr.
 hitközség küldöttsége, é nőegylet
 tagjai, é Irodalmi é Művészi kör
 nagyszámú tagjai Sümei Kálmán
 elnök, vezetése alatt nemzeti színi
 zászálval, s nagyszámú közönség volt
 már jelen. Kivonult é tüzárság is
 bandájával é é hadastyán egyesület.
 A rendet nemzeti színi karkötös tend-
 örök é erdőkertölök tartották fenn.
 Pont 9 kor kezdődött az Istenitisz-
 tele, melyet föl Nith Norbert plé-
 bános ur tartott fényes segédlettel.
 A mise megkezdése előtt az Irodalmi
 é Művészi kör férfi kara Csoloz
 karmester vezetése alatt é királyi-
 himnuszt énekelte. Rendkívül emelte
 az áhítatot, midőn fölajánlásra é mű-
 vézsi kör vegyes kara Mozart „Ave
 verum”-át, é fömuntatás után pedig
 Mehul „József é fiai” című operá-
 jának egy részletét énekelte oly ki-
 váló precizitással, aminőt csak é
 Csoloz János buzgó é hozzáértő ve-
 zetése alatt működő kar produkál-
 hat. A mise többi részén Musza Ká-
 roly kántor énekel, s értelmes éne-
 kével mindenki szívét áhítattal töl-
 tötöte el. Szépen segített neki Vágó
 Ignác százasos ur gyönyörű lágy

tenorjával. — Evangelium után Nith Norbert a szónoklásra lépett é hazafi- as é vallásos szívének túláradá- sával gyönyörű é mélyen megható beszédet mondott, fejtegetve é hazafi- nak kötelességeit hazája iránt. A be- széd maraadó hatást tett minden- kire, aki csak az ékes szavakat hall- gatta. Mise végén meg az Isten áldá meg é magyart énekelte el é mű- vézsi kör vegyes kara.

A díszgyűlés.

A hálaadó Istenitisztelet után é vá-
 rosi képviselőket é polgári é kato-
 nai küldöttségek tagjaival. A karaton
 díszes bögy közönség foglalt helyet,
 mely feszült érdeklődéssel követte é te-
 remben történő dolgokat.

Pontban 11 órakor Vécsey é Zsig-
 mond polgármester pompás diszma-
 gyarban, követte Hertelendy Béla, Pihál
 Ferenc é Mikos Géza v. képviselőktől,
 kik színtén diszmagyarban voltak, lépett
 é terembe é é díszközgyűlést megnyi-
 totta. Beszédében é polgármester hang-
 szólta Nagy-Kanizsa város ragaszo-
 dását é alkotmányhoz é é királyhoz,
 kinek élétetésé é közönség hódolattal é
 lelkes éljenzéssel fogadta.

Ezután Lengyel Lajos fő-
 jegyző mondotta é ünnepi szónoklatát.
 A magyar nemzet, ugrmond, vitézségének,
 lovagiaságának é alkotmány szerete-
 tének köszi ezer ézes tennélását. Vi-
 tézségével hódította meg é haza földjét,
 lovagiaságával biztosította é földön
 lakó nemzetiségek hódolattal é kitartó
 ragaszkodásával é alkotmányhoz fej-
 lesztette az azon nyugó intézményeket.
 Igaz, hogy é műveltséget é nyugattól
 nyerte, de ezért vételét fizetett, mert
 véde Nyugat Európát é török támadás
 ellen Azután áttért legalkotmányosabb
 királyunk kormányzásának korszakára.
 Szeretett uralkodniért kitör imé é hó
 ima, hogy é gondviselés ö számunkra
 sokáig éltesse.

Egy adott jelle rebullott é lepel é
 király életszerűsége arcképéről, melyet
 városunk szültötte, Kovács Etelka, é
 lelkes honleány, é város közönségének
 megrendeléséből festett.

A kép é királyt lovassági táborokai
 egyenruhájában ábrázolja természetes
 nagyságban. Háttérben Zala György szá-
 badagszobrának kis modelje látható. É
 képet sajtószériák ködös levegő borítja,
 melyen é szinperpa át nem törhet. Az
 egész bányát szíben van tartva. Az
 ábrázat hasonlatossága azonban töké-
 letes.

Halis István tanácsos, város-
 sunk hivatórtól történésze, ezután föl-
 vastá Nagy Kanizsa város történetének
 váslátát, melyet mai lárcánkban közlünk.
 Az ünnepek ütés ezzel befejeződött.
 A polgármester most előterjesztette
 azon határozatokat, miket é tanács ápr-
 ilis 18 án tartott ülésében javaslatba
 hozott. Ezek azok:

1. A szegényügy végleges rendezése
2. A főgimnáziumi épület kibővítése meg é folyó évben.
3. A polgári leányiskolának különálló épületben való elhelyezése.
4. Árvaház alapítása.
5. Sétány létesítése.
6. Városi muzeum é könyvtár léte-
 sítése.
7. A városi tisztviselők fizetésének
 5%-kal való felemelése é folyó évben
 milleniumi üteleggy gyantát. Hasonló-
 képpen é városi pénztárból fizetett ta-
 nitók segélyezése, hogy é milleniumi
 kiállítás megtekintésé.
8. A folyó év é nyugdíj beszámításnál
 két évnek vétesése.

Mindenre javaslatokat egyhangul é
 lelkesedéssel fogadta é díszközgyűlés.
 Végül Hertelendy Béla v. képviselő
 indítványozta, hogy é jegyzőkönyvet é
 díszközgyűlésről, valamint az elmondott
 beszédekét nyomassák ki, osztrak szét
 é városi képviselőket közt é küldjék meg
 é kormány é megyei törvényható-
 ságoknak é A jegyzőkönyv hitelesítésére
 é polgármester az összes jelenlét városi
 képviselőket szültötte fel.

A fák avatása.

Az ünnepek sorozatában egyik első
 helyet foglalta é az ezredévi emlékfák
 fölavatása; már kor delutáni órákban
 óriási nép gyűlt össze é kórház előtti
 téren, hol az egész város intelligenciá-
 jának jelenlétében Vécsey polgármester
 nyitotta meg az elültetett 39 fának ün-
 neplenyesen fölavató akusztát, majd é
 nagykanizsai irodalmi é művészi kör

TÁRCA.

Bátorfi Lajos szelleméhez

Nem volt é te utad csillagokból szőve,
 Mégis csillag lettél — magyar hon költője.
 Nem volt é te utad vi ággal bezórta,
 Mégis virág ískadt mindeuk dalodba.

Nem virágot terajad egy nemzet reménye,
 Szellemed csodálta, hatalmadól félte,
 Mégis lennszárnyalva mutattad az utat,
 Mely eszmékért küzdve bábrókón halad.

Nagy volt é te szíved igazi jószág,
 De meg nagyobb ennél honserelmed lángja.
 S bár é sírba szálltál, mégse haltál te meg:
 Örök az élete é magyar költőnek!

CIKLE VALERIA.

Nagy-Kanizsa város története.

Irta: HALIS ISTVÁN.

A Zalavármegyében fekvő Kanizsa vá-
 rosának régi neve Kene sa volt, s még
 é néven fordul elő egész é XIII.
 századig.

A Kenessa nevet é történetírők ugyan-
 azonosnak tartják é szláv Kenezsa (nép-
 főnök) szóval, s ebből következtetik,
 hogy az itt volt szláv fejedelemségben
 már é magyarok bejövelele előtt sze-
 reptelt Kanizsa. T. i. é mostani Zala-
 megye területe keresztény szláv feje-
 demség volt, mert é honfoglalás előtt
 Alut-Pannóniának Szláv folyó melletti
 területét Lajos frank király adományozta
 Privina nevű szláv zsupánának, ki el-
 hagyta ösei hitét é megkeresztelkedett.

Privina hitterítő papokat kért é szal-
 burgi érsektől (kinek megyéjéhez tar-
 tozott Pannónia) é papok pinénát
 nem ismerő buzgóssággal terjesztették é
 keresztény vallást az egész fejedele-
 mségben, s lehet, hogy é szláv zsupá-
 nában népfőnök helye volt Kanizsa.

De erről nincsenek adataink.

Anyi bizonyos, hogy é honfoglalás
 után Kanizsa az Osl család tulajdoná-
 ban volt, mely nemzettség é 108 magyar
 törzs egyike volt. — (Az Osl családot
 törzsi eredetűnek is állítják, mely é
 honfoglalás idején beleolvadt é magyar
 nemzettségbe.)

Az Osl törzsenek egyik tagja, Ló-
 rincz mester, é kanizsai birtokra
 királyi adományozást nyert 1324-ben,
 é birtokai után felvette é Kanizsa éy
 családnevet.

A Kanizsay család vagyon é méltó-
 ság tekintetében lassankint é leghatal-
 masabbak közé emelkedett.

Igy é családalapító Osl Lórin-
 cz Zalamegye főispánja volt.

A Kanizsayak közül később is igen
 sokan viseltek magas méltóságokat.

Kanizsay Miklós (1387—1391.) Zeia,
 Vas é Sopron vármegyék főispánja, majd
 tárnok mester volt.

Kanizsay István éy, ki é szé-
 kes főispánja é főbírója is volt, egy
 1397 ben kelt oklevél Somogy megye
 főispánjának írja. Ez é Kanizsay István
 különben kegyence volt Mária é
 Erzsébet királynéknak, kikért rab-
 ságot is szenvedett, mikor 1386-ban
 Diakóváránál elfoglalták. Azután pe-

dig királyt Zsigmondot kíséerte,
 mikor ez é nikápolnyi csata után
 bujdosott.

Kanizsay János Zalamegye főispánja,
 (1391-16) esztergomi érsek é kir. can-
 cellár volt. A franciscanus szerze-
 teseket Kanizsára letelepítette 1415 ben
 nekik templomot é zárdát építtetett.

(É zárdából é törökök 1600-ban, —
 Kanizsa elfoglalása után, — é szerze-
 teseket kiűrték, s mostani zárdájuk é
 templomuk Kanizsa várának téglából
 épült, mikor é törökök visszaverté várat
 Lipót parancsára 1702-ben lerombolták.)

Kanizsay György Vasvármegyei főis-
 pán volt é 1405. esztendőben, mikor
 az örvényesi (Kapornak melletti)
 paulinusoknak köszi jogát adott Zalában.

Kanizsay László Sopronmegye főis-
 pánja (1432—1434.) már nagyon gazdag
 ember volt, kit Zsigmond király arra
 kért, hogy saját költségén sereget ál-
 litson ki. „Igyérjük há kérésünket é
 parancsolatunkat teljesítet, azon köl-
 tségeket, melyeket kell tenned, olyan ju-
 talmat adok, amilyenem méltán megé-
 redhetsz, é é fűad is é jutalmak édesé-
 géé kösztölvan, érettünk az örök Isten
 előtt könyöröghetnek” írta neki Zsig-
 mond király Siena városából 1433-ban.

Egy másik Kanizsay László (ki Kan-
 izsay Ferencnek é család utolsó férfi
 tagjának volt styja) Zala é Vas megye
 főispánja s ezenkívül Horvátország bánja
 volt. Ekkor már, mint az egykoru ok-
 levél mondja, különféle tartományokban
 fekvő rengeteg vagyonnal bírt é Ka-
 nizsay család, melyeket részint csere,

részint foglalás, részint adományozás
 útján szerzett. Valamikor övek volt
 Zala-Eggerszeg is, de ezt elcsere-
 lté a veszprémi püspökkel Sormásért
 é Szeptemberéért. Kanizsaynak pedig
 egész vidéke é ö birtokait képezte.
 Így é többek között Lasnak, Pálin,
 Ujduvár, Szeglikai, Szent-
 Miklósa é Bille.

Ez é Kanizsay László buzgó hive le-
 vé Zápolya János magyar ki-
 rálynak, „miután é Kanizsay család férfi
 tagjai az Urban elhunytak”. — é meg-
 maradtok egyetlen leányt Kanizsay
 Orsolát, királyunk fiusította é
 1532-ben „néhai Kanizsay László, ugy
 é közelebb éhalt Ferenc fia várai
 kastélyai, városai, falui, pusztái, szóval
 összes jószágában, nehogy ezek ellen-
 ségüknök Ferdinánd királynak
 kezére jussanak.”

Nagy hiábavalóság lón ez é királyi
 óvás, mert é fusított Kanizsay Orsola
 férje már meghódolt Ferdinándnak összes
 jószágaival együtt.

Ugyanis Magyarország é időszerinti
 legzadagabb hűajadónát Kanizsay Orsolát,
 mikor még 14 éves vala, feleségül vette
 Nádasy Tamás. É nemzeti ki-
 rály hive volt Nádasy, másnéven nem
 is kapta volna meg Orsolát, de később
 Ferdinándnak legfőbb emberé é az
 ország nádorispánja lett.

Kanizsay Orsola mint feleség volt, kit
 férje tanított meg az írás tudományára,
 s kinek levelei az akkori magyar csa-
 ládi életéről beces adatokat nyújtanak.
 Hazánkban é időközben végző pusztu-

lással fenyegették é törökökkel folytatott
 szakadatlan harcok. Kanizsa lakóit is
 — mint az ország egyéb vidékebeli la-
 kóit, — öldözték é csapatonként vitték
 rabúsága é győztes törökök. É házakat
 leégették, é marhákat elrabolták.

Szolimán szultán 1532. évi hadjárata
 alatt Kanizsáról rabúsága hurcolták
 Huszti Györgyöt, ki keserves rabúságának
 ideje alatt az egész európai é ázsiai
 török birodalmat végig kalandozta, s el-
 juttat egészen az Indus vizéig. É kor-
 jutak híres utazója lón Huszti, ki le is
 írta viszontagságos életét é eszomoru
 utazásait.

A török pusztítások ideje alatt Ná-
 dasy Tamás é felesége ráérnek könyv-
 nyomtató műhelyt felállítani egy másik
 birtokukon, é vasmegeyi Uj-Szigeten
 (1537-ben) s itt nyomtatott az első ma-
 gyar nyelvű könyv Magyarországban: az
 Új Testamentum Magyar nyelven. (Meg-
 jelent 1541 ben Kévsy János szerkesztői.)

Kanizsay család birtokában, mert (1566.
 évben) övezte Nádasy Tamásné o-
 adta Kanizsát é királynak s ezért cse-
 rében megkapta é Köszeg mellett fekvő
 Borsmonostort é é Nyitra vármegyében
 fekvő Csejte várt. Verbó, Csejte, Kosztol-
 n, mezővárosokat, Komárom, Solna-
 falva, Krázeba, Cherkon, Koritab, Bre-
 zova, Lajzina, Kosztolna, Ihura, Lubina,
 Huszti, Hravovistye, Kéblis, Visnyó,
 Zrakostolán s Vagyóc helységeket, é végül
 Dubován é Brinz portiókat, mindenféle
 királyi jussal együtt. Kanizsa így lón
 országos (királyi) birtok.

Előfizetési ár:
 Egész évre ..... 5 frt. — kr.
 Fél évre ..... 3 frt. 50 kr.
 Negyedévre ..... 1 frt. 25 kr.
 Egyes szám 10 kr.

HIRDETÉSEK
 6 hazasb posztóban 7, másuttasor
 6, a minden további sorért 5 kr.

NYILTTERBEN
 két soronként 10 kr-ért vétetnek
 fel. Kincstári illeték minden egyes
 hirdetésért 30 kr. fizetendő.

ZALAI KÖZLÖNY.

A lap szellemi és anyagi részét illető minden közlemény Ig. Wajdits József szerkesztő-kiadó nevére eszmetten Nagy-Kanizsára berneveve intézendők.

Bérmentetlen levelek nem fogad-
 tának el.

Kéziratok visszatnem küldetnek

A nagykanizsai Ipar-Testület, a nagykanizsai Takarékpénztár részvény-társaság, a Kotori takarékpénztár

észvény-társaság, a nagykanizsai galambkötőöntvény-társaság, a nagykanizsai kisdiednevelő egyesület, a nagykanizsai tanítói járáskör, a nagykanizsai keresztény jótékony nőegylet, a nagykanizsai izr. jótékony nőegylet, a katonai hadastyán egyesület, a soproni kereskedelmi iparkamara nagykanizsai külvárosi bizottságának hivatalos lapja.

HETENKINT EGYSZER, SZOMBATON MEGJELENŐ VEGYES TARTALMU HETILAP.

Tanítóink.

Nagy-Kanizsa, 1896. máj. 30.

Igy is nevezhetőnek őket, a nemzeti napzsámolásai. Mert valóban napzsámolás munkát végeznek, de a legnemesebb anyagban, a fejlődő gyermeki lelken.

Az édes anya védőszárnyai alól veszik a kis gyermeket kezükbe, hogy fejlessék, ápolják és megteremkényítsék lelkét. Így gonddal a kertész is a csemetét, melyből később enyhülést nyújtó árnyékos fa lesz.

Szent ez a munka, mert e munkával teszik a Teremtő képre formált lelket valóban hasonlatossá Teremtőjéhez.

Igy nevelik emberben az embert. De nevelik benne másfelől a társadalmi egyént is, ki nem magára hagyva teng ez életben, hanem emberek társaságában, embertársai javára él. Ők csepegtetik bele a kisdied lélekbe, hogy ez a társaság szent kötelekkel van egymáshoz kapcsolva, az emberszeretet kötelekeivel; ők gerjesztik fel az ártatlan szívben a szeretet tűzét az Isten, a szülők, az embertársak, a haza iránt.

Ezt a munkát végzik e napzsámolások, de nem napzsámolás hanem tudással, odaadással, szeretettel. Ezt a munkát végzik azok, kiknek munkásságát alig szoktuk figyelembe venni, annál kevésbé szoktuk meghálálni, s fájdalom, csak ritkán szoktuk még csak meg is fizetni.

Ezt a munkát végzik a mi tanítóink.

Ők alkotják társadalmunknak csendben és észrevétlenül dolgozó osztályát.

És mert csendben és észrevétlenül dolgoznak, azért nem szoktunk ügyet vetni rájuk.

Mindnyájunkért élnek, mindnyájunkért dolgoznak.

De az élet a maga rideg valóságával olyan gyakran utjukba áll, s midőn épp a legnemesebb hérvél dolgoznak másokért, akkor figyelmezteti őket, hogy gondoljanak magukra is. — hisz alig van betevő falatjuk.

Egy tanító gyűlésen voltam egyszer.

A gyűlés végeztével egy öreg, tisztességes arcú, kissé félrehúzó tanítóval álltam szóba. Ő egy szék karjának támaszkodva kelletlen hangon, mint aki már sokszor panaszkodott hiába, mondta el állapotát: 54 éve óta tanított, s most öregvégre nincsből eltartania családját. Végig néztem a kopott alakon, s láttam, amint egyik lábával aggodalmasan takargatja a másik lábán levő cipője lyukait.

Vigasztalni akartam. De egy könnyű csepp jelent meg szememben s én gyorsan elfordulva más dologra tértem át.

Ezt nem tudom felejteni soha. Ez a kép lebegett akkor is előttem, midőn a nagykanizsai községi tanítósnak a tekintetes Iskolaszékhez írt levelét olvastam.

Harcinck községi tanítójává az, kik közül csak alig néhánynak van megadva a mid tisztesség megélhetésre, míg a többi se megszerzett képességéhez, se nagykanizsai tanítói állásához mérten meg nem élhet.

„A nélkülözések tengerének” nevezte e folyamodás a helyettes tanító állást, és nem túloz.

Számítások igazolják, hogy egy intelligens, szerény követelésekkel bíró, nőlen fiatal embernek minden beleszámitva 450 forint kell költenie a megélhetésre; egy nő, de csak egy gyermekkel megaldott ember 300

forint alul itt nálunk meg nem élhet. — És 30 tanító közül tízenhatnak 500 és 325 frt közt váltakozik a fizetése és csak a legdrágább rendes tanítók emelkedik, — lakás pénzzel együtt, — 650 frtra.

Azt hiszem, azt fölösleges ímételem, hogy Nagy-Kanizsa drága város. — Azt is tudja mindenki, hogy nem a gazdag emberek fia lesznek tanítókká. Már most ha idoszakad egy magára hagyott fiatal ember, kinek nincs egyebe, mint fényes diplomája a zsebében, buzgósság és jóakarát a szívében, — nem a nyomorúságban töltött tanulói évek utjának-e meg előtte? De míg fiatal erővel, fiatal kedvvel mibe sem vette a tanuló évek nyomorúságát, — lesz-e tovább is ereje, lesz-e tovább is kedve küzdeni a nyomorúsággal? Nem látja-e be az ilyen fiatal ember, hogy kár volt ezért az életért annyit küzdenie, turnie, fáradoznie. S midőn ezt belátja, mi történik akkor? Vagy kedve szegve kellelenni végzi kötelességét, s a rábizott gyermekekkel nem fog törődni, — vagy ha még ifju erejét éri, mindent elkövet, hogy meneküljön minél előbb a „nélkülözések tengeréből.” Más városba folyamodik, — vagy más életállást kezd.

Hogy mi haszon háramlik ebből a tanítás ügyére, mindenki beláthatja. — De legjobban kell ezt éreznők a szülőknek, kik legdrágább kincseiket félthetik az ilyen tanítók kezétől.

Reméljük, hogy az Iskolaszék is belátja ezt, — hisz tagjai közt apák is vannak.

A tanítók betérjesztették már folyamodásukat. Csekélység az, amit kérnek: csak annyit kérnek, hogy megélhessenek. Meg kell ezt értenie végre mindeneknek, ki városuk igaz

érdekeit hordja szíven. Nem szabad e kérés teljesítése elől kitérni azzal, hogy nincs miből.

Kell lennie. — Egyébként a tanítók kérése alig okoz költségöbbletet.

Mikor eltávoztak, vagy elhaltak egyes rendes tanítók, helyükbe helyettesek léptek. Így megtakarított a város 1150 frtot. Ez összeget alig kellene megkészszerzeni, s már eleget lehetne tenni a tanítók kívánságának.

Minössze 2237 frt 50 kr. kívánatnak, hogy tisztességesebb helyzetbe jussanak. De ez is csak első érben volna ennyi. Mert az eddig itt működő tanítók közül hármzan mar a jövő évben a 600 frtos fizetésbe lépnek amúgy is, ezeknél tehát csak egy évi kölmbözetről van szó. Jóvóré tehát már csak 1936 frt 50 krajár szükségletnek a fizetés emelésére. És így fogyna az évről-évre.

Látjuk tehát, hogy mily csekély öszeggel elláthatnánk városunk kulturájának 30 napzsámolását és ezek családját a mindennapi kenyérről és a legszükségesebbekkel.

Ezt kéri a tanítók az Iskolaszéktől folyamodásukban. Vegyék fontolóra az Iskolaszék tagjai, és gondolják meg, hogy nem alaminznát kér városunk kulturájának e 30 napzsámolása, hanem munkásságának, fáradozásainak méltó díját.

Tengeri forgalmunk.

Fiume, május közepén.

(—zker.) Ha Széchenyi István ma felkelne, s végteketlene az ezeres Magyarországon, a lélekemelő pompa láttára örömmel tapasztalná, hogy a mai nemzedék becsülni tudja azon nagyságot, ami volt! — és ha megakadna magas tekintete itt a tengerparton, úgy büszkén vallaná meg „hogy ime „van,”

s többé nem jóslat, hanem természetadta következmény, hogy lesz.”

Foglalkozunk a „van”-nal. — Ez a mai nemzedék eleme, ez a látképző élet. A társadalmi testében az artéria: a forralom, amely közvetíti az életadó nedvet, beforrasztja a sebeket. A tenger mint főér hozza ezt, és a vasutkálozat — akar csak a szétágazó erek — elhordják az egészség állapotát minden részébe és ugyancsak visszajuttatják a fölösleget.

És a mi főörök, az Adria, derekasan szolgálja a mi állantestünket. — Többkevesebb bevességgel lüktet a külvetítő erő, de mindig élettel teljesen.

A forralom általános képe mindig kielegítő, mert ha a mérleg egy helyütt meghibban kissé, a más oldalon emelkedik, amint az idő-zsák igazítja.

Tekintsük tehát első sorban kivitelünk s azután behozatalunk jelen állapotát. Főcikkünk, a gabona mint ilyen, minden igyekert drcára sem vitethő ki tengeren. Minohiába a tarifapolitika és a nagyrányú Elevátor. — Ellenben egyéb mezeti termények, mint a tengeri, különösen (Olaszországba) és a b a b meglehetősen élénk irányúnk Fiuménál. — Ezen cikkekr aránylag csekély forgalmának egyik okát tekintethető a raktárak elégtelenségére, és a megelőknek adminisztratív viszonyait, mely körülmenyben folytonos újíépítésekkel segítenek. — Örleményeink azonban épen ez idő szerint nagyon szép kivitelnek örvednek. — A magyar malomok ő-sát ki nem szorítja a prairiek buzája. — De sajnos, csak ez az egy „type” az, mely a viteldjakkat, egyéb közvetítési illeleteket kibírja, és ujacacot szerez. — Az „Adria” Brazília járata csak ezért füzetődik ki. — Kimegy még keményítő is.

Reméljük, hogy ezen kedvező helyzet maradásán és emelkedő lesz.

Méltán vetődnek a cereáliákka a fa kivitel. — Ezen cikkünkre a külföldnek egyenesen szüksége van, és ebbeli forgalmunk virágzásáról tanuskodnak a milliókat érő árukkal telt kiterjedt rakodóhelyek és az e célra szolgáló „Baross”-kikötés. — Közudomású, hogy a don g a kivitel Fiume teljeseen elhódította. Triesztől és nagyon tekintélyes mennyiségben szállítja Fran-

TÁRGA.

Grock dalaiból.

I.

Elhagyott kis kert
 Sivar, régi,
 Mikor jön vissza?
 Csak azt kérdi.

A nap sugári
 Hervasztágni
 Bence a kis méh
 Bisan zong csak

Tüled oly mesze
 Más ker virul,
 Szemem ha látja
 Könybe borul.

Oda tere csendbe
 S pihenést lelt,
 Vad virag nő ott
 Szíve felett.

II.

Pusztá az erdő
 Nocsen lombja,
 A kopár ágak
 Nincs dalosa

Rövid az élet
 Hosszu a sir,
 Hervad a bábér
 Muló a bír.

Hervad a virág
 Körje áll,
 Örömnak holnap
 Bántára vál.

Nincs semmi örök
 A nap alatt,
 Az is alig léli,
 Már lehalad.

S égi ádta e
 Szerelmenek
 Csak addig tart míg
 Eltemetnek

Fordította: HALÁSZ MARGIT.

Nagy-Kanizsa város története.

Írta: HALIS ISTVÁN.

(Folytatás.)

Az 1599 évben pedig: „egy igazhitű török fogoly a kanizsai löporos tornyot felrobbantotta s ezáltal nébány ezer keresztény disznót a pokol mélységébe lenekére küldött, önmagát pedig a szintén ez alkalommal meghalt 170 murulman fogolylyal együtta paradicsomba jutatta.” (Fejzi).

Végre egy 60 ezer főből álló török és tatár hadsereg, 1600 évi szeptemberben, a Kanizsa közvetlen szomszédságában levő Bajcsa erősséget elpusztítván, minden oldalról körülkerítette Kanizsa várát.

A szorongatott várnak Rnd o lf cászár segítségére küldött 25 ezer katonát Mercour Fülöp lotharingai herceg vezérsege alatt, de a vezér Szemenye tájára a Mura mellett késlekedett. — Igaz ugyan, hogy miután Kanizsa két sebébejött helyzetét egy szökvényítölt megtudta, eljött Kanizsa alá, sőt tüközetebe is becsajtkozott többször, de végre is visszavonult s védelem e segítség nélküli lthagyta a csekély várórséget a török martálekánál.

A kétségbeesett őrség szökődsnei kez-

dett s a vár többé ellenállni nem tudván, D a m ad Ibrahim nagyvezér előtt kapitulált 1600 október 22 én.

Mint hogy pedig a nevezetes végvárnak elvesztését mindenképpen megtorolni kellett: tehát kivégeztek a várórség fejeit, mint hazaárulókat, minthogy végei kétségbeesésben a törökkel pactáltak. Parádés er György várparancsnok, ugy Kugler György zászlósiest és helyettes kapitány mindegyikének levagták a jobb kezét s azután Bécsben a Hof-téren pallossal fejüket vették. Nu z s P o n g r á c hadbíró és főstrázsameszternek pedig előbb a nyelvét kizaskasztották, s aztán a bécsi Graben-téren felakasztották, a kitépett nyelvet a bitőfára feje fölé szegezték, s hoitástét 3 napig a szabadon álló akasztótán hagyták.

Kanizsa végvárában ezután török lett az ur, s innen mint biztos észrekből bosszu kilencven esztendőig zaklatta a szomszédos vármegyék lakosait.

A keresztény sereg sokszor megpróbálta visszafoglalni Kanizsa végvárat a törököktől s az esztendőik folytonos harcokban lőtek el. (A többi közt az 1601, 1602, 1604, 1664, 1688. évek).

II. Ferdinánd magyar király (még mint főherceg) 29 ezer főből álló nagy hadsereg élén eljött (1601 ben) Kanizsára, hogy a törököt kiverje a törökök.

E seregben volt 13 ezer főnyi pápai csapat, melyet VIII. Kelemen pápi küldött segítségül Kanizsa várának a pogányoktól visszavételére.

Ezen hadjáratot dicsőítették az olasz és német egykorú könyvek. Pedig bizony

nem volt érdemes. Ferdinánd csufosan megszaladt a török elől, hátrahagyva ágyuit, sátrait és podgyászait. Sz ott hagyta a nyomorult sebesült katonákat is minden védelem nélkül, martálekán a dühös törököknek és kivéve a rendkívül kemény tél miatt a bizonyos halálának. A sebesült katonák (s mostani Pelsőrdő és Békástói erdő között levő halmon) a főserg háta mögött voltak sátorokban elhelyezve, — és ugyanott veszték is el rettentő nyomorúság között. Ez a hely maig is katona-temető dülő néven fordul elő a telekkönyvben.

Amint Fejzi írja, a keresztények mintegy ezer sátrát, sok zászlót, ládát, székeret, eleséget és hadi készletet vesztettek, s Kanizsa parancsnoka Hassan baba két hónapig éjjel nappal dolgozott, hogy a szákmányt a várba szállíthassák.

Ferdinánd gyalogatos megfutamodására a törökök ittások lettek az örömtől és csuhajt kiabáltak Allah dicsőítésébe helyett. Stambulban pedig fényes diadalnapet rendezett a szultán a kanizsai győzelemre.

De s kanizsai törökök ellen a legerősebb ostromot Kánizsai Miklós intézte (1664 ben), ki Kanizsától 2 órai távolságra csak kevesebb előbb (1661. évben) építtette Új-Zerin várat a törökök féken tartására és aki soha nem lankadó erélylül sürgette Lipót császárnál a kanizsai vár megvételet.

Zrinyi hadjárata is szerencsétlenül végződött. A keresztény sereg nemmagyar vezérel csunyan viselkedett magukat. Hohenloe gróf a fő növése előtt nem

akart megkezdni az ostromot, Strozzi Péter pedig, mielőtt birt hallott török segítő-capatok közlekedéséről: a rőtőni elszáradást indítványozta. Hiába tiltakozott Zrinyi Miklós, hiába váltá földhöz elkeseredésben kardját biában cspicálta a vezéreket: a keresztény hadsereg elvonult Kanizsa alul, bár a várból kiszökött keresztény foglyok legelőbb 5—6 napig tarthatta volna magát. — (Zrinyinek a királyhoz intézett jelentése szerint, — Buchler bajor tábornokot kivéve, — sem egyetlen tábornoknak, sem egyetlen tisztnek nem volt őszinte szándéka kiverni a törökök Kanizsáról.)

De még mindez nem volt elég. Montecuccoli gróf hadvezér a Zrinyi elleni vak gyűlöletből kiharancsolta Új-Zerin várából az őrséget és csupán németeket hagyván benn, ezek (nyilván előleges parancsa) a Kanizsáról jött ötven török elől elfutottak és Zrinyi erői várát gyalogatosan a ellenség kezére játszótták. — Zrinyi Miklós! te ragyogó tünémeny! hazánk ezeréves ünnepeid nálál és szeretettel adórnak emlékeztetned! Bosnia, Horvát- és Dalmátországiok szupánjai voltak elődei a U r e b i r i grófok, s a török mielőtt megjelenik Európa földjén, attól fogva a Zrinyi család soha nem szűnő vítézzéggel és elkeseredéssel viszkodik vele.

Mikor Zrinyi azzal foglalkozik, hogy Kanizsáról mikéint lehet kiverni a törökök, akkor már több mint 300 esztendő óta harcol nemzetsege a törökök. A költő édesapja Zrinyi György

ZALAI KÖZLÖNY.

Előfizetési ár:
 Évesz evre 5 frt — kr
 Fél évesre 2 frt 50 kr
 Negyedévesre 1 frt 25 kr
 Egyes szám 10 kr.
HIDETÉSEK
 5 haasob petisóban 7, másodsor
 6, a minden további sorost 5 kr.
NYILTERBEN
 petit soronként 10 kr-ért vételek
 fel. Kincstarti il. étek minden egyes
 hirdetésért 30 kr. ártandó

A lap szellemi és anyagi részét
 illető minden költemény Ifj. Waj-
 dits József szerkesztő-kiadó ne-
 vere címzetten Nagy-Kanizsára
 bérmentve intézendők.
 Bérmentetve levelek nem fogad-
 tatnak el.
 Kéziratok vissza nem küldetnek

A nagykanizsai „Ipar-Festület”, a nagykanizsai Takarékpénztár részvény-társaság, a „Kotori takarékpénztár részvény-társaság”, a „nagykanizsai-és galambokionkéntes tüdőbeteg-egylet”, a „nagykanizsai kisedvedelő egyesület”, a „nagykanizsai tanítói járáskör”, a „nagykanizsai keresztény jótékony egylet”, a „nagykanizsai izr. jótékony egylet”, „szegények táptintézte”, a „katonai hadasnyak egylet” a „soproni kereskedelmi iparkamara” nagykanizsai külvárosi részének hivatalos lapja

HETENKINT EGYSZER, SZOMBATON MEGJELENŐ VEGYES TARTALMU HETILAP.

Század végén.

Egy új századba vezet bennünket az idő. A 19. század temetésére készülünk. Érti agg korát, fájt sebeit; kifáradt testét csak a halál hozhatja meg gyógyító balzsamát. Családja, mely körülötte virraszt, tudatosan tudja immár, hogy orvosi tudomány rajta nem segíthet. A katasztrófára mindenki elő van készülve.

A szabadság, függetlenségét a te éréd alatt küzdötte ki nemzetünk! A vén Európa is a te uralmid idejében oldotta le magáról ama bilincseket, melyeket a zsarnok keze reája szabott. A magyar nemzet történelmi lapjaira te írád bele kitörtülhetlenül nevedet.

Hatalmas alkotásaidért, óh dicső század, hálás az emberiség! Nyugodj békével majdan, századoknak ékes koronája te! hisz népek óhaját... teljesítve látjuk immár.

A huszadik század küszöbén van. Bár rövid, nagyon rövid idő nemzete történetében egy évszázad, mindazonáltal a jövő század alkotásában dűsgazdag lesz. Amit emberi ész feltalál, alkotni tud, az bizonyára megtestesül benne. Ebben a kérdésben a tudósok egyet értenek. És a miben köztük a véleménykülömbőség, az abból áll: vajjon a béke áldásait élvezheti-e az új század?

Ma, midőn mindenki ama kedves reménnyel van eltelve, hogy a 19. évszázados béke után tartós életüre van kilátás, midőn a nagy hatalmak hol itt, hol ott barátságos összejöveteleket rendeznek, mégis mindemellett nagyon furcsa dolog az, hogy Európa évenente milliárdokat költ el hadi cikkekre, hol keresünk már most ebben a logikai összefüggést? — A diplomaták minden ízben béke szándék-

tól áthatott trónbeszédekkel, ünnepi nyilatkozatok alkalmával pedig a nagy s kis hatalmak egymás irányában való „barátságos viszonyok” ápolásáról emlékeznek meg, amely nyilatkozatok, egy újabb „alkalomig” lefegyverezést vonnak maguk után.

En is rendszeren a diplomata ajkáról elhangzott nyilatkozatokat annak tekintem, hogy ó csak veled gondolataid rejtgetei el. Vajha a béke egyesület programja megvalósulhatna, még pedig mihamarabb.

De azért mi csak bizzunk és remélünk!
 Most pedig vizsgáljuk meg röviden amaz uralkodó állapotokat, melyek az új éra prelüdiümánál jelen leszenek.

Társadalmi életünk is megéri az új átmenetet. Az új század mindjárt észrevesz egy válságot, melyet az egoizmus teremtett meg. Társadalmi törvényünk magából kiforgatva, az ideális eszmék leveretve melyek felett a realizmus diadalmaskodott. Az emberi becsület ki van szolgálya nemtelen fegyvereknek: a törvény nemcsak elvére szolgál védőpajzsul. A megérdemelt munka nem lesz érdeme szerint jutalmazva; a rangot az erkölcs, hanem a befolyás adja meg. A jogot, az igazságot, a vallást, mindezt ma csak a — pénz osztályozza. Ime dióhéjban összeszerítva a társadalmi helyzet signatúrája.

A közgazdasági kérdés az, melynél egy kissé megállapodni óhajtok. Közgazdaságunk testében a föld az, melyet lélekenk nevezhetünk. Magyarország mindig földművelő osztály volt. Földművelésünk aztala körül ül a kis s nagy ipar s kereskedelem. Ha a földművelés rossz termelési éve vagyon, ennek hatását közgazdaságunk minden egyes ága megéri. És mégis a föld az, mely óriási válság közepett van. Képzeltük csak, a föld értéke 1/2-ában meg van terhelve, ami azt jelenti egyuttal, hogy a föld már nem a földművelés, hanem a hitelintézetek tulajdona. A föld az, mely államunkat ugyszólván elartja s mégis mit látunk? Azt, hogy államunk legmostohábban takarit meg minden oly anyagi intézkedést, mely éppen ezen a téren volna leginkább szükséges. Látjuk a gazdának leg-szebbes érdekeit, a hitelnyelg illetőleg, mindaddig kielégítetlenül.

Mindéz még csak eltartható volna, ha a gazdaközönség legafább munkája után gondtalanul hajthatná fejét pihenőre. Ötven év előtt egy „mérő-buzának volt az ára 12—14 frt. Ma egy nétermázásának ára 6—6 50 frt. Mennyire slyedtek szegény gazdáink. És ennek a bajnak gyökere azt kérdezzük, hogy mi? Hát mi volna más, mint az a „börze”, mely a gabna árát „papiroson” szabja meg!

Kereskedőink és iparosaink is zu-galódnak kezdenek amiatt, hogy csodálatosnyúl a gonoszoknak nyit ajtót, melyen kiki tetszése szerint keresztül mehet, amékkül, hogy a gonoszság, turpisság szigorubb büntetést vonna maga után. Remélni óhajtuk, hogy az intézők tudni fogják a módot arra nézve, hogy és hol járjanak el ügyük érdekében.

És végül állapotunk meg annál a kérdésnél, melynek neve: **nemzet-gazdaság**. A f. hó (május) 10-én Budapestben megtartott népes értekezlet meg fogja hozni a jogot: az általános választási jogot. Hiába mondják azok, akik minden jóra ki-találhának valami olcsó érvet, hogy „éretlen gyermek kezében nem való a kés”. Hiába. Már ki volna az az „éretlen gyermek?” tán a munkás-

osztály? Szabadna tán kérdenem, a mi munkásunk miben különbözik pld. a francia, svájci, angol, német sőt osztrák munkásoktól? Hisz ahol ezen intézmény már régóta divik, ott ugy látjuk, még soha semmiforgattott fel az alkotmány. Sőt ellenkezőleg! a magyar nép igenis megérett arra már, hogy az alkotmány sáncaiba felvétesse.

Azt mondá ott egyik jeles nép-szónok: „a 18. század sírjára áll-tették az emberi jogok virágait, most mi reánk vár az a kötelesség, hogy a 19. század sírjára a népjogok vi-rágait ültessük, hogy azok a 20. században termékejenyeken meg. Így lesz a nép jóit biztosítva.”

Hogy e szót az a század végén megérthette még az a „éretlen gyer-mek” is, az kétségtelen.

Ime dióhéjban a 19. század mi-niatúr képe.

A 19. század temetésére készü-lünk. Az új századba vezessen ben-nünket a szeretet!

Galambok és vidéke.

Midőn a Z. Közlöny” folyó évi 5-ik számában megjelent szerény cikkelyemet utnak bocsátottam, el voltam készülve valamiféle válaszra. A válasz megjött. Váram-gorombaság. Az is megérkezett. Sejtettem, hogy Kis-Komáromot meg-teszik várhelynek. Sejtésem is teljesült. Bevallom, hogy a válasz Halász Imre urak több kötetet (2) kiterítő jegyzetei-ből vártam, a helyett azonban közli Csire István n. bajomi lelkes ur tanul-mányát, melyet figyelemzetésre másk sziveségéből már néhány év előtt ol-vastam.

Konstatálom először is, hogy Csire István ur tanulmánya az én állításom egyikét sem gyengítette meg, hanem inkább azokat megerősítette, mi még annál inkább kifogóttni, ha a tanul-mányban előforduló alaptévedéseket ki-mutatom.

Alaptévedés az, hogy Kis-Komáromot

megteszi előkelő helynek egy polgári, mint egyházi szempontból és szerepelteti azon korban, mikor a mai Kis-Komárom még nem is létezett. Megteszi erős sánckal ellátott várának, hol a kanizsai törökök támaszkodt bátran és véres fejjel verték vissza.

A tévedés beigazolására hivatkozom a Corpus-Jurista, melybe az 1614-ik évben a törökkel kötött ideiglenes békekötés becikkelyeztetvén, a végvárat is leszo-rólatnak és a végvárat között emlitette Légrad, Komárom és Somogyvár, de Kis-Komárom nem történik emlités, mert az nem létezett.

Komáromról részint mint községről, részint mint várhelyről megemlékezik IV-ik Béla király alapító oklevele (Codex Diplomaticus), melyben a Vilhelmita-szerzeteknek adományozza Komáromt és Körömd birtokait.

Kis-Komárom itt sem fordul elő. Komáromról részint tüzérek, részint vonatkozáskorban írnak Fuxhoffer, Pauer, Pray, Katona, Lányi-Knauz, de Kis-Komáromról nem emlékeznek meg a rögebbi korból.

Különbön minden évnél legerősebb az 1713-ik évben kelt és Kis-Komáromra vonatkozó megszálló levél, mely világo-san tanítja, hogy az a nevezett évben kezdett létezni.

(Kis-Komáromi uradalmi levéltár.) Ezek szerint Kis-Komáromot nem lehet sze-repeltetni 1623-ban sem polgári, sem egyházi szempontból.

A somogy megyei levéltárban vannak akták, melyekben ilyen kifejezések fordulnak elő: „a kiskomáromi kapitány.” Ezen kifejezés érteleme töötött én igen sokat tefelédtem, míg végre azok ma-gyarosztat bologdult Srabó Imre kurial bíró úrnál nyertem meg, mely szerint Kis-Komárom a törökföldöltség alatt lé-tezett mint gazdasági pusztá és csendes időben itt lakott a komáromi vár pa-rancsnoka is. Innen származik aztán a téves címzés is.

Tehát a mai Kis-Komáromban soha-sem voltak reformátusok, ezt állítottam és állítom most is; továbbá állítom azt, hogy jelenlegi kiskomáromi templom sohasem volt református superintendensek temploma. E két állítom volt előbbi cikkelyem sarkpontja és azt nem talál-juk megcáfola a tanulmányban.

TÁRGA.

Minden elmúlt...

Minden elmúlt — eltűnt régén.
 Miért egykor vágytam — egtem.
 Az az ábránd élelyeszter,
 Melyvel sásem összejötted
 S hogy az arcom mért oly mela,
 Hogyha kitak néha néha?
 Miért buszt a holdugsz,
 Mikor a nap nyugodni szall?
 S hogy heradok nap-napután,
 És sóhajtok egy-másután.
 Miért herad a rét virága,
 Ha a vihar átjárja?...
 Mégis-mégis emlékedől,
 Fel-szivem meg-megszédül!
 És úgy szom néha-néha...
 Oh! csak teppod esz ujra.

RÓNAV BÉLÁNÉ.

Nagy-Kanizsa város története.

Ita és a város millenáris közgyűlése
 felolvasta HALIS ISTVÁN.

(Folytatás és vége.)

Zrinyi Józsi is akar menni, de eközben 1864. november 18-án megölik a zrinyifalvi erdőben. Maig sem tudjuk, hogy Pálak István a jáger lölte-e agyon, gyulaözaton kelepécé csalta és ottul rá támadta, — vagy pedig egy vadászú ölte-e meg.
 Az elyomott magyarok szentül hiszik, hogy bérgyilkoság okozta Zrinyi halát.

és a gyilkos felfogadásával egyenesen a királyt vádolják, körül az esztorgeri erdők Lippay György azt mondotta el-keseredésében: „Legyen alkotott a ma-gam két keze is, melyekkel királyi ko-ronát tettem a hitszégő Lipót fejére!”
 Annyi bizonyo, hogy Zrinyi megöle-tésének híret szívesen veszik Bécsben az udvarnál épügy, mint szívesen hallják Kanizsán a „Pogány Török ebek”, — kik életében „mégves foggal a c h a r k o d n a k r e a” most pedig még egyszer, „r e a u g a t n a k”, mi-kor a haláihir fölötti örömkömben a várban levő összes agyukból victoriát lönek.

Zrinyi halála után még 26 évig rab-iga alatt nyög Kanizsa végvára, míg a haszontalanul elpiszarolt tömördek em-bérszázadát. Bathányi Ádám vezérsege alatt 1690-ben 60 ezer főből álló keresztény hadsereg veszi ostrom alá s ez előtt végre megadja magát az éhségtől elgyötört, füvekkel és gyökerek-kel táplálkozó 600 főből álló csekély városrész.

A vár bevételének emlékére Lipót császár háromféle gyönyörű érmet ve-rebte. Mind egyik érem egyik oldalán Kanizsa városának képe van.

Szabad elvonulás levén kikölte, az óreg nejeivel és gyermekeivel együtt ment vissza Törökországba.

A kanizsai törökök feleségeinek nagy része keresztény nő volt. Mig a capitulatio feltételei Bécsből a császártól helybenhagyva visszaérkeztek, azon idő alatt a keresztény táborban levő szer-

zetesek a várba több ízben erőszakkal bemementek (a török tiltakozása és az ideig-lenes megegyezés pontjai ellenére), és az asszonyokat ábeszélési törekedtek, hogy vajának el pogány férjeiktől, mert másfént nem gyontatják meg. De az asszonyok semmikép se voltak rabirha-tók az elválasra. Végre is a barátok kényszerültek engedni és a macacs ső-keket meggyontatni s bűneikről feloldozni, hogy Istennel kibékülve mehessenek fér-jeikkel új hazájukba.

Ekkor elhonzalvosult a félhold fény-se-ge: Kanizsáról való küüzésök után a törökök végkép eltűntek hazánkból.

A török uralom alatt a következő négy részből állott Kanizsa városa: Ó város vagy Régi város (Alte-Stadt), Új-város (Neue-Stadt), Külső óváros (Vorstadt) és Rácváros (Raitzen-stadt).

Lipót császár 1702-ben megparancsolta Kanizsa erősségének lerombolását, ne-hogy a török újra elfoglalhassa.

A Régi és az Újvárost, — melyek kü-lönbön is létegete és összelődögete vol-tak, — elpusztították a várral együtt.

A lakosok a Külsővárosba húzódtak, bova az invalidusok is házakat építettek a Lipót császártól kapott ingyen fundu-sokra.

A várban volt város-részeknek (ó és Újvárosnak) megsemmisítésé folytán nem voltak többé szükségesek az eddigi meg-különböztető nevek, azért egyszerűen a régi néven Kanizsának hívták ezután is a megmaradt részeket, de a ny-gyobbikat a Külsővárost Nagy-K a ni-

zának, a kisebbiket a Rácvárost pedig Kis-Kanizsának a néven zehették el.

Nagy- és Kis-Kanizsa tehát sohasem volt különálló két város.

A régi vár teljesen eltűnt, és a vizs-gálódó szem most alig képes helyét megállapítani a V á r i r é t e n a ki-emelkedő kőronalakban.

Még két rom van Kanizsa vidékén. Az egyik a Szent-Miklós templom maradványa; csupán néhány téglá-darab a Nyires erdő szélén. Ez a templom mintegy kétszáz év előtt pusztult el.

A másik a Szent Péter egy-házának nevezett páros kolostor romja, közvetlenül a város által mel-lett, de már a Szentgyörgyvári völ-ző-hegység területén. A zárda mely viz-árokkal volt körülveve s kőfalakkal és fel-soróhiddal megerősítve. Elpusztult a tizenhatodik századbéli törökkőborak alatt. Az épületekből még látható szét-szórva néhány éter tégladarab, melyet a nép el nem bordott építkezésekhez, vagy össze nem tört kúncsek keresése közben Néphagyomány szerint a föl-lászat közpny dulta szét a kolostort és ősdöste lebe hárokat, mert az urrend-ből való szerzetesek tártáhetlenül sa-nyargatták a környéket, nőket raboltak, s vadászalban és tivornyában (öltözték elteittek). A zárda helyét a kanizsai nép R o m l a d é k néven ismeri.

A lerombolt kanizsai várat Gracics báró kapta meg, kitől megvette a Szapáry gróf család. Szapáry (II.) István gróf, — ki a vár tégláiból há-

zat építettett, melyet maig is „vár”-nak hívnak, — utódok nélkül 1743-ban meg-halt s uratlanul maradt vagyonát a fis-cus foglalta el. A koronától pedig rövid idő múlva megszerezte magának a kanizsai birtokot Bathányi Lajos gróf az ország nádorapósa. — A z o Bathányi család, mely időközben her-cegi rangot nyert, maig is bírja Kanizsát.

— A pogány török küüzése után a vallást vízi tulzása a sokáig elyomott, elburtult nép. Feltámadnak Kanizsán is a boszorkányeppek.

Molnár Mária „jött-ment szem-lyé” 1714. október 19-én a hóhér kínzáse közben bevallja, hogy boszor-nyozott. A vallás után még aznap kivizték a vízhez, hol négyezer vízbe-dobja a hóhér, a bírának és tengersok népek jelenlétében.

És ime! — mint a jegyzőkönyv mondja, — „ugy uszik a vizen, mint a toll!”

— Az ördög cimborája a következők ret-tetesek dolgokat vallotta be: 1.) ron-tást tett a teheneknek és elvette tejkét; 2.) a fűshelyen meggyújtott valami szalmafélt és az nem akart elégni; 3.) esőt tud csinálni és esőt elállítani.

Azonban másnap visszavonta vallomá-sát és tagadott mindent. Dicsón állott bírái előtt és semmimást nem felelt, mint azt, hogy „ustassak meg” csak még egyszer, majd meglátjuk, hogy le-szülendyi fog a víz fenekére.

Csakhogy nem eresztik ám ujra vízbe, nehogy valami búbjós módon elszökjék! Ehelyett másnap is hermadnap tau-

